

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СВИНАРСТВА І АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор Інституту свинарства і
агропромислового виробництва НААН

Олександр ЦЕРЕНЮК

04 травня 2026 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування до аспірантури

зі спеціальності Н2 «Тваринництво»

галузі знань

**Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна
медицина»**

освітньо-наукової програми

«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Полтава - 2026

Програму підготували:

Олександр Церенюк – гарант освітньо-наукової програми, доктор сільськогосподарських наук, професор, директор Інституту;

Андрій Онищенко – кандидат сільськогосподарських наук, ст. науковий співробітник, в. о. заступника директора з наукової роботи, член проектної групи;

Анатолій Коробка – кандидат сільськогосподарських наук, ст. науковий співробітник, в. о. заступника директора з науково-виробничої діяльності;

Світлана Войтенко – доктор сільськогосподарських наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії наукових досліджень з питань інтелектуальної власності та маркетингу інновацій, член проектної групи;

Володимир Іванов – доктор сільськогосподарських наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії інноваційних технологій та експериментальних тваринницьких об'єктів, член проектної групи;

Дмитро Дубінін – доктор філософії, в.о. завідувача аспірантури.

Схвалено методичною комісією Інституту свинарства і агропромислового виробництва України *№3 01.05.2026р.*

Голова методичної комісії

Андрій ОНИЩЕНКО

ВСТУП

Концепція вступного випробування для здобувачів, які вступають на навчання до аспірантури Інституту свинарства і АПВ НААН України (далі - Інститут) за освітньо-науковою програмою «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» (спеціальність – Н2 «Тваринництво») вбачає систему компетентностей, яка відповідає освітньо-кваліфікаційній характеристиці програми підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» (освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст»).

Мета освітньо-наукової програми – підготовка висококваліфікованих науковців і науково-педагогічних кадрів, які були б здатні розв'язувати комплексні проблеми технології виробництва і переробки продукції тваринництва під час професійної чи дослідницько-іноваційної діяльності, а також здійснювати науково-педагогічну діяльність.

Нормативною формою вступного випробування зі спеціальності Н2 «Тваринництво» в Інституті є іспит. Він проводиться як комплексна перевірка знань та умінь з дисциплін професійної підготовки. **Оцінювання іспиту здійснюється за 200 бальною шкалою і включається для розрахунку конкурсного балу.**

Комплекс професійної підготовки для вступників до аспірантури Інституту свинарства і АПВ НААН України для здобуття вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні за освітньо-науковою програмою «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» включає наступні навчальні дисципліни:

1. Тваринництво
2. Технологія виробництва продукції тваринництва
3. Розведення і сільськогосподарських тварин
4. Генетика тварин
5. Годівля сільськогосподарських тварин

Порядок проведення вступного іспиту зі спеціальності Н2 «Тваринництво» визначається «Положенням про приймальну комісію Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН» та Правилами прийому на навчання до аспірантури для здобуття ступеня доктора філософії Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН у 2026 році.

Тривалість вступного іспиту зі спеціальності – 2 години.

Відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2026 року № 373 (зареєстровано в Мінюсті 20.03.2026 за номером 374/45768) та Правил прийому на навчання до аспірантури для

здобуття ступеня доктора філософії Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН у 2026 році, вступний іспит зі спеціальності проводиться за використання відеозапису з камер спостереження, результати якого розміщуються на сайті наукової установи та впродовж трьох робочих днів після оприлюднення оцінок вступників посилання на цей запис вноситься в ЄДЕБО. Відеоматеріали та знеособлені письмові роботи на цих ресурсах зберігаються у відкритому доступі протягом одного року у вигляді активних інтернет-посилань. Роботи вступників, які не прийняті на навчання, виконані ними на вступних випробуваннях зберігаються не менше ніж один рік, після чого знищуються, про що складається відповідний акт.

Критерії оцінювання якості знань осіб, що вступають до аспірантури за спеціальністю Н2 «Тваринництво»

Бали	Критерії оцінювання
161-200	Вступник до аспірантури виявив особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати всебічні та глибокі знання з блоку навчальних дисциплін та систематизувати їх, засвоїв рекомендовану літературу, проявив творчі здібності в розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
121-160	Вступник до аспірантури виявив знання навчального матеріалу вище середнього рівня; володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, продемонстрував уміння вільно виконувати передбачені програмою завдання; засвоїв рекомендовану літературу, має уявлення про взаємозв'язок основних понять блоку дисципліни, їхнє значення для подальшої професійної діяльності; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
81-120	Вступник до аспірантури вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію, виявив загалом добрі знання навчального матеріалу при виконанні передбачених програмою завдань, але припустив низку помітних помилок і може виправляти їх; засвоїв рекомендовану програмою літературу; здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі навчання і добирати аргументи для підтвердження думок.

41–80	Вступник до аспірантури не повною мірою вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; виявив задовільні знання з блоку навчальних дисципліни, виконуючи передбачені програмою завдання, проте допустив низку помилок, які не може виправити без допомоги викладача; не повністю засвоїв рекомендовану програмою літературу; показав не систематичний характер знань; недостатньо впевнено орієнтується у навчальному матеріалі.
0-40	Вступник до аспірантури демонструє поверхневі уміння або невміння узагальнювати та систематизувати інформацію; не робить самостійно висновки та не може обґрунтувати завдання, що свідчить про те, що він поверхнево володіє програмним матеріалом.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З БЛОКУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

БЛОК 1. Тваринництво

Породи тварин та їх кваліфікація. Ідентифікація тварин. Конституція, екстер'єр та інтер'єр тварин. Типи конституції за П.М. Кулешовим та М.Ф.Івановим. Методи оцінки екстер'єру. Інтер'єр тварин, методи його вивчення. Методи оцінки росту і розвитку тварин. Методи розведення тварин. Чистопородне розведення. Схрещування. Гібридизація. Методи добору і підбору тварин. Статева і фізіологічна зрілість тварин. Статевий цикл. Методи отримання сперми від плідників. Способи зберігання сперми плідників. Методи природного і штучного осіменіння самок. Технологія відтворення великої рогатої худоби, свиней, овець, коней. Живлення тварин. Кваліфікація кормів. Перетравність поживних речовин корму тваринами. Як визначають поживність корму. Норми годівлі сільськогосподарських тварин. Раціон та його структура. Галузь молочного скотарства. Технології виробництва молока. Системи та способи утримання худоби. Способи доїння корів. Облік молочної продуктивності корів. Відтворна здатність худоби. Галузь м'ясного скотарства. Технології виробництва яловичини. Системи і способи утримання худоби м'ясних порід. Облік продуктивності худоби м'ясних порід. Відтворна здатність худоби м'ясних порід. Галузь свинарства. Технологія виробництва свинини. Облік продуктивності свиней. Відтворювальна здатність свиней. Галузь вівчарства. Види продукції овець.

Технологія виробництва продукції вівчарства. Облік продукції вівчарства. Відтворення овець. Птахівництво, види птиці, їх біологічні особливості. Технологія виробництва яєць та м'яса птиці.

Перелік основних питань з дисципліни «Тваринництво»

1. Визначення терміну «порода» сільськогосподарських тварин та їх класифікація.
2. Ідентифікація тварин різних видів.
3. Визначення термінів «ріст» і «розвиток». Основні періоди індивідуального розвитку тварин.
4. Методи оцінювання росту і розвитку тварин.
5. Статева і господарська зрілість і статевий диморфізм.
6. Конституція, її визначення та класифікація.
7. Типи конституції за П. М. Кулешовим, М. Ф. Івановим.
8. Екстер'єр, його значення і методи оцінювання.
9. Інтер'єр тварин та методи його оцінювання.
10. Визначення ознак продуктивності тварин і птиці.
11. Особливості природного й штучного добору.
12. Назвати та охарактеризувати методи розведення тварин.
13. Чистопорідне розведення, його генетична і біологічна сутність.
14. Породополіпшувальне та породокористувальне схрещування.
15. Методи схрещування.
16. Гібридизація та її види.
17. Статева і фізіологічна зрілість сільськогосподарських тварин.
18. Вказати методи отримання сперми плідників та методи її зберігання.
19. Назвати методи осіменіння самок.
20. Кваліфікувати корми для тварин
21. Як визначають перетравність поживних речовин корму
22. Норми годівлі сільськогосподарських тварин
23. Раціон і його структура для різних видів тварин
24. Кормова одиниця
25. Комбікорм та його переваги
26. Біологічно активні добавки у тваринництві
27. Молочне скотарство: породи, біологічні особливості
28. Технології виробництва молока.
29. Облік молочної продуктивності.
30. Відтворення великої рогатої худоби.
31. Роль бугаїв-плідників у відтворенні стада

32. М'ясне скотарство: породи, біологічні особливості
33. Технологія виробництва яловичини.
34. Облік продуктивності худоби м'ясних порід.
35. Відтворення худоби м'ясного напрямку продуктивності
36. Свинарство: породи, біологічні особливості.
37. Технологія виробництва свинини.
38. Відтворення свиней, природне і штучне осіменіння.
39. Облік продуктивності у свинарстві
40. Вівчарство: породи, види продукції
41. Технологія виробництва продукції вівчарства
42. Технологія відтворення овець
43. Птахівництво, види птиці, їх біологічні особливості.
44. Облік продуктивності овець і птиці.

Список рекомендованої літератури

1. Волкова Н.І. Основи тваринництва і бджільництва : навчальний посібник РВВ Навчально-метод. Центру Мінагрополітики України, 2008. 338 с.
2. Павлюк М.В. Технологія відтворення сільськогосподарських тварин : навчальний посібник . К. : НМЦ «Агроосвіта», 2017 140 с.
3. Бусенко О.Т., Столюк В.Д., Могильний О.Й. та ін. Технологія виробництва продукції тваринництва : підручник. К.: Вища освіта, 2005. 475 с.
4. Проваторов Г.В., Проваторава В.О. Годівля сільськогосподарських тварин. – Суми:Університетська книга, 2004. 509 с.
5. Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т. та ін. Розведення сільськогосподарських тварин : підручник. Біла Церква, 2001. 400 с.
6. Войтенко С. Л., Васильєва О. О., Вишневський Л. В., Шаферівський Б. С. Генетика з основами розведення та відтворення сільськогосподарських тварин : навчально-методичний посібник. Полтава : ПП «Астра», 2018. 213 с.
7. Мельник Ю. Ф., Найденко К. А., Журавель М. П. та ін. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. Київ : Видавничий дім «Слово», 2007. 240 с.
8. Шуплик В. В. та ін. Генофонд порід сільськогосподарських тварин України : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. 314 с.
9. Щербатий З. Є., Музика Л. І., Кропивка Ю. Г., Боднар П. В. Екстер'єр сільськогосподарських тварин та методи його оцінки. Львів, 2015.

51 с.

10. Сірацький Й. З. та ін. Інтер'єр сільськогосподарських тварин : навч. посіб. За ред. Й. З. Сірацького. Київ : Вища освіта, 2009. 280 с.

11. Журавель М. П., Давиденко В. М. Технологія відтворення сільськогосподарських тварин. Київ : Видавничий Дім Слово, 2005. 386 с.

12. Яблонський В. А., Хомин С. П., Завірюха В. І. та ін. Біотехнологічні та молекулярно-генетичні основи відтворення тварин. Львів : ТОВ ВФ Афіша, 2009. С. 7–19.

13. Підпала Т. В. Технологія виробництва молока і яловичини : методичні рекомендації. Миколаїв, 2020. 66 с.

14. Калиниченко Г. І. Технологія виробництва продукції вівчарства : методичні рекомендації. Миколаїв, 2018. 32 с.

15. Нагаєвич В. М., Герасимов В. І., Березовський М. Д., Рибалко В. П. Розведення свиней : навч. посіб. За ред. В. М. Нагаєвича. Харків : Еспада, 2005. 296 с.

16. Бесулін В. І. Птахівництво і технологія виробництва яєць та м'яса птиці. Біла Церква, 2003. 448 с.

17. Каталог генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин України / Л. В. Вишневський, М. В. Гладій, С. Л. Войтенко, С. І. Ковтун, О. В. Сидоренко, П. П. Джус, К. В. Копилов, В. В. Дзіцюк, Т. Є. Ільницька, М. Л. Добрянська, П. А. Троцький, Д. М. Басовський. Київ : Інтерконтиненталь-Україна, 2020. 92 с.

18. Гадзало Я. М., Бащенко М. І., Гладій М. В. та ін. Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991 – 2017 – 2030 рр.) : монографія. За ред. М. І. Бащенка. Київ : Аграрна наука, 2017. 160 с.

19. Войтенко С.Л., Сидоренко О.В. Генетичні ресурси сільськогосподарських тварин України та вплив на них дії воєнної агресії. Розведення і генетика тварин. 2025. Вип. 70. С. 70-86. DOI: <https://doi.org/10.31073/abg.70.05>

БЛОК 2. Технології виробництва продукції тваринництва

Стратегія створення інноваційних технологій у тваринництві. Традиційна та промислова технології виробництва молока. Обладнання та машини ферм з виробництва молока. Системи і способи утримання корів. Біологічні особливості великої рогатої худоби. Організація відтворення худоби. Способи доїння корів. Сучасні підходи до племінної роботи з великою рогатою худобою. Облік молочної продуктивності. Біологічні особливості худоби м'ясного напрямку продуктивності. Основні технології

м'ясного скотарства. Системи та способи утримання худоби м'ясних порід. Організація та нагул м'ясної худоби. Відтворення худоби. Облік продуктивності та сучасні методи племінної роботи з худобою м'ясного напрямку продуктивності. Інноваційні технології виробництва свинини. Біологічні особливості свиней. Відтворення свиней. Технологія вирощування племінного та відгодівельного молодняка свиней. Основні селекційні ознаки та племінна робота з породами свиней. Конярство та його роль в галузі тваринництва. Утримання коней. Технологія вирощування та тренування коней. Робоча продуктивність коней. Відтворення коней. Виробництво кумису. Інноваційні технології виробництва продукції вівчарства. Способи утримання овець. Відтворення овець. Види продуктивності овець та її облік. Методи племінної роботи з вівцями різного напрямку продуктивності. Інноваційні технології виробництва продукції птахівництва. Виробництво харчових яєць та м'яса птиці. Умови утримання і вирощування птиці різних видів. Відтворення птиці. Методи племінної роботи з птицею різних видів. Облік показників продуктивності птиці. Інноваційні технології виробництва продукції рибництва. Рибопродуктивність ставів. Основні об'єкти рибництва. Організація і проведення нересту. Відтворення риби. Полікультура в ставовому рибництві. Аквакультура. Технології виробництва продукції бджільництва. Способи утримання бджіл. Біологічні особливості бджіл. Фізіологія бджоли. Періоди вирощування, умови медозбору. Способи зимівлі. Способи розмноження бджіл. Технологія штучного виведення маток. Оцінка медової продуктивності. Виробництво вошини. Маточне молочко.

Перелік основних питань з дисципліни «Технологія виробництва продукції тваринництва»

1. Охарактеризувати механізовані процеси доїння корів в молокопровід та на доїльній установці.
2. Вказати біологічні особливості великої рогатої худоби.
3. Організація відтворення великої рогатої худоби молочного та м'ясного напрямку продуктивності.
4. Облік молочної продуктивності корів.
5. Охарактеризувати основні технології м'ясного скотарства.
6. Основні технології виробництва молока.
7. Яке обладнання використовується в цеху виробництва молока.
8. Сучасні підходи до племінної роботи з великою рогатою худобою.
9. Організація та нагул м'ясної худоби.
10. Облік продуктивності та сучасні методи племінної роботи з

худобою м'ясного напрямку продуктивності.

11. Інноваційні технології виробництва свинини.
12. Системи та способи утримання худоби м'ясних порід.
13. Технологія вирощування племінного та відгодівельного молодняка свиней.
14. Виробництво харчових яєць та м'яса птиці.
15. Умови утримання і вирощування птиці різних видів.
16. Методи племінної роботи з птицею різних видів.
17. Основні селекційні ознаки та племінна робота з породами свиней.
18. Технологія вирощування та тренування коней.
19. Робоча продуктивність коней.
20. Інноваційні технології виробництва продукції вівчарства.
21. Види продуктивності овець та її облік.
22. Технології виробництва продукції бджільництва.
23. Способи утримання і фізіологія бджіл.
24. Способи зимівлі та розмноження бджіл.
25. Технологія штучного виведення маток.
26. Оцінка медової продуктивності.
27. Виробництво вощини. Маточне молочко.
28. Інноваційні технології виробництва продукції рибництва.
29. Полікультура в ставовому рибництві. Аквакультура.
30. Рибопроductивність ставів.

Список рекомендованої літератури

1. Ладика В. І., Хмельничий Л. М., Повод М. Г. та ін. Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва : підручник для аспірантів ; за заг. ред. В. І. Ладика, Л. М. Хмельничого. Одеса : Олді+, 2023. 244 с.
2. Технологія виробництва продукції тваринництва : підручник. За ред. О. Т. Бусенка. Київ : «Агроосвіта», 2013. 492 с.
3. Войтенко С. Л. та ін. Технологія продукції молочного і м'ясного скотарства, свинарства та птахівництва: навчальний посібник. Полтава : Дивосвіт, 2013. 276 с.
4. Ревенко І. І. та ін. Машини і обладнання для тваринництва : Електронний підручник. Київ, ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», 2019. URL: <http://rodak.if.ua/mot/index.htm>.
5. Зламанюк Л. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Блок. Технологія виробництва продукції конярства. Центр навчальної літератури, 2017. 354 с.

6. Калиниченко Г. І. Технологія виробництва продукції вівчарства : методичні рекомендації. Миколаїв, 2018. 32 с.
7. Волкова Н. І. Основи тваринництва і бджільництва : навчальний посібник. РВВ Навчально-метод. Центру Мінагрополітики України, 2008. 338 с.
8. Волощук В. М., Іванов В. О., Засуха Л. В. Нове в технології виробництва та переробки продукції свинарства: монографія. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2023. 446 с.
9. Бесулін В. І. Птахівництво і технологія виробництва яєць та м'яса птиці. Біла Церква, 2003. 448 с.
10. Разанова О. П., Скоромна О. І. Технологія виробництва продукції бджільництва : навчальний посібник. Вінниця, 2020. 408 с.
11. Бала В. І. та ін. Технологія виробництва продукції кролівництва і звірівництва. Вінниця: Нова книга, 2009. 272 с.
12. Топіха В. С. та ін. Технологія виробництва продукції свинарства : навч. посіб. За ред. В. С. Топіхи. Миколаїв : МДАУ, 2012. 453 с.
13. Угнівенко А. М., Костенко В. І., Чернявський Ю. І. Спеціалізоване м'ясне скотарство : навчальне видання. Київ : Вища освіта, 2006. 303 с.
14. Шерман І. М. Євтушенко М. Ю. Теоретичні основи рибництва: підручник. Київ : Фітосоціоцентр, 2011. 484 с.
15. Ладика В. І. та ін. Біологічні та технологічні особливості вирощування молочної худоби : навч. посіб. Суми : Сумський національний аграрний університет, 2010. 260 с.
16. Підпала Т. В. Технологія виробництва молока і яловичини : методичні рекомендації. Миколаїв, 2020. 66 с.
17. Галімов С. М. Технологія виробництва продукції бджільництва : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2019. 107 с.
18. Лихач В. Я. Інноваційні технології виробництва продукції тваринництва : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2017. 365 с.
19. Патрева Л. С., Коваль О. А. Технологія виробництва продукції птахівництва : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2018. 248 с.
20. Гопка Б. М. Конярство. Київ : Вища освіта, 2004. 320 с.
21. Сухарлобов В. О. Вівчарство. Харків : Еспада, 2003. 528 с.
22. Акімов О. В., Мартинюк І. М., Церенюк О. М., Черевта Ю. В. Об'ємно-планувальні рішення реконструкції цеху відтворення свиней з впровадженням штучного осіменіння. Науково-технічний бюлетень Інститут тваринництва НААН. 2022. № 127. С. 59–69.
23. Волощук В. М., Смыслов С. Ю., Підтереба М. О., Підтереба О. І. Сучасні підходи у визначенні технологічних параметрів та розробці нових

об'ємно-планувальних рішень реконструкції свинарських приміщень. *Зернові культури*. 2019. Т. 3. № 2. С. 369–376.

БЛОК 3. Розведення і селекція сільськогосподарських тварин

Особливості галузі тваринництва України. Стан галузі свинарства України. Найбільш розповсюджені породи свиней у світі та Україні. Порода, її структура. Сучасні досягнення у молочному й м'ясному скотарстві, свинарстві, вівчарстві та птахівництві України. Методи розведення сільськогосподарських тварин. Методи добору і підбору. Закон «Про племінну справу у тваринництві». Селекція та її значення при створенні нових та удосконаленні існуючих порід сільськогосподарських тварин. Генетика популяції. Закон Харді-Вайнберга. Варіаційна статистика та її застосування в селекції. Селекція за якісними, альтернативними та трансгресивними ознаками. Роль плідників в удосконаленні стада і породи. Продуктивні та технологічні ознаки добору корів, бугаїв і молодняка великої рогатої худоби молочного й м'ясного напрямів продуктивності. Особливості селекції у свинарстві та вівчарстві. Оцінка свиней за основними селекційними ознаками. Селекція за комплексом ознак, переважаюча, індексна, маркерна. Селекція свиней за власною продуктивністю та якістю потомства. Селекційні ознаки овець різного напрямку продуктивності. Основні ознаки при визначенні комплексного класу овець різного напрямку продуктивності. Методи оцінювання овець. Комплексна оцінка овець. Основні селекційні ознаки коней – способи визначення та методи покращення. Комплексна оцінка коней різних порід за господарськи корисними ознаками. Оцінювання за якістю потомства. Перспективна селекція у конярстві. Мета селекції у птахівництві залежно від виду птиці та технології. Основні селекційні ознаки птиці різних видів. Масова, індивідуальна та комбінована селекція у птахівництві. Особливості селекції в окремих галузях птахівництва.

Перелік основних питань з дисципліни «Розведення і селекція сільськогосподарських тварин»

1. Найбільш розповсюджені породи свиней в Україні та світі.
2. Найбільш розповсюджені породи великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності в Україні та світі.
3. Порода та її складові.
4. Методи розведення сільськогосподарських тварин.

5. Лінійне розведення сільськогосподарських тварин.
6. Інбридинг та його значення при створенні порід.
7. Схрещування і гібридизація та їх відмінності.
8. Племінний підбір і добір у тваринництві.
9. Селекція сільськогосподарських тварин – визначення та значення при створенні нових порід.
10. Селекційні досягнення у молочному й м'ясному скотарстві, свинарстві, вівчарстві та птахівництві України.
11. Селекція за якісними, альтернативними й трансгресивними ознаками.
12. Генетичні основи селекції.
13. Охарактеризувати роль плідників в удосконаленні стада і породи.
14. Продуктивні та технологічні ознаки добору корів великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності.
15. Продуктивні та технологічні ознаки добору бугаїв великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності
16. Продуктивні та технологічні ознаки добору корів і бугаїв великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності.
17. Особливості селекції у свинарстві.
18. Селекція свиней за комплексом ознак, переважаюча, індексна, маркерна.
19. Селекція свиней за власною продуктивністю і якістю потомства.
20. Селекційні ознаки овець різного напрямку продуктивності.
21. Методи оцінювання овець.
22. Основні селекційні ознаки коней.
23. Комплексна оцінка коней різних порід за господарськи корисними ознаками.
24. Методи оцінювання коней за якістю потомства.
25. Мета селекції у птахівництві залежно від виду птиці та технології.
26. Селекційні ознаки птиці різних видів.
27. У чому зміст масової, індивідуальної та комбінованої селекції у птахівництві.
28. Назвати особливості селекції птиці різних видів.

Список рекомендованої літератури

1. Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т. та ін. Розведення сільськогосподарських тварин : підручник. Біла Церква, 2001. 400 с.
2. Войтенко С. Л., Васильєва О. О., Вишневецький Л. В.,

Шаферівський Б. С. Генетика з основами розведення та відтворення сільськогосподарських тварин : навчально-методичний посібник. Полтава : ПП «Астра», 2018. 213 с.

3. Мельник Ю. Ф., Найденко К. А., Журавель М. П. та ін. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. Київ : Видавничий дім «Слово», 2007. 240 с.

4. Мельник Ю. Ф., Коваленко В. П., Угнівенко А. М., Найденко К. А. та ін. Селекція сільськогосподарських тварин. За ред. Ю. Ф. Мельника, В. П. Коваленка. Київ, 2008. 444 с.

5. Гладій М. В., Башенко М. І., Полупан Ю. П. та ін. Селекційні, генетичні та біотехнологічні методи удосконалення і збереження генофонду порід сільськогосподарських тварин. За ред. М. В. Гладія, Ю. П. Полупана. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2018. 791 с.

6. Войтенко С. Л. Селекція сільськогосподарських тварин : навчально-методичний посібник. Полтава : РВВ, 2019. 46 с.

7. Топіха В. С., Нежлукченко Т. І., Луговий С. І., Лихач В. Я. Організація племінної справи : навч. Посіб. Херсон : Видавець Гринь Д.С. 2018. 264 с.

8. Войтенко С. Л., Петренко М. О., Вишневський Л. В. Практикум із селекції сільськогосподарських тварин. Полтава: ФОП Гаража М.Ф., 2016. 252с.

9. Підпала Т. В. Селекція сільськогосподарських тварин. Миколаїв, 2008. 277 с.

10. Басовський М. З., Буркат В. П., Віннічук Д. Т. та ін. Розведення сільськогосподарських тварин : підручник. Біла Церква, 2001. 399 с.

11. Войтенко С.Л., Копилов К.В., Копилова К.В., Жукорський О.М., Ладика В.І., Добрянська М.Л. Генетика: навчальний посібник: 2-е вид., доп. та переробл. Одеса: Олді+. 2023 . 254 с.

12. Хмельничий Л. М., Супрун І.О. Основи генетики та селекції сільськогосподарських тварин [навчальний посібник]. Агарна освіта, 2011. 497 с.

13. Ладика В. І., Хмельничий Л. М., Повод М. Г. та ін. Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва : підручник для аспірантів ; за заг. ред. В. І. Ладика, Л. М. Хмельничого. Одеса : Олді+, 2023. 244 с.

14. Церенюк О.М., Акімов О.В., Череута Ю.В. Використання вітчизняних порід свиней в системі гібридизації. Навчально-науковий інститут біотехнологій та аквакультури. 2023.С.100

15. Церенюк О.М. [Індексна селекція у свинарстві України.](#)

Агробізнес.[Електронний ресурс] Режим доступу: [http://www. agrobusiness. com. ua/2010-06-11-12-53-11/902-2012-03-02-14html](http://www.agrobusiness.com.ua/2010-06-11-12-53-11/902-2012-03-02-14html)

16. Гладій М. В., Церенюк О. М., Волощук В. М., Смыслов С. Ю., Гришина Л. П., Рибалко В. П., Березовський М. Д., Перетятко Л. Г., Онищенко А. О., Ващенко П. А., Балацький В. М., Акімов О. В., Вовк В. О., Саєнко А. М., Волощук О. В., Конкс Т. М., Рудь С. С. Сучасна система селекції у свинарстві: монографія. Полтава, 2023. 120с.

17. Войтенко С. Л., Сидоренко О. В., Черняк Н. Г., Король П. В., Бабуш С. І. Молочна продуктивність корів української червоно-рябої молочної породи різних генотипів в природно-кліматичних зонах України. *Розведення і генетика тварин*. 2022. Вип. 63. С. 36–43. DOI: <https://doi.org/10.31073/abg.63.04>

18. Войтенко С.Л., Сидоренко О.В., Король П. В., Черняк Н. Г.: Молочна продуктивність корів, обумовлена спадковістю голштинської породи та технологією виробництва молока. *Вісник аграрної науки*. 2023. Т. 101. № 8. С. 29-38. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202308-04>

19. Войтенко С. Л. Свині м'ясних порід в Україні та необхідність відродження племінного свинарства. *Розведення і генетика тварин*. 2024. Вип. 67. С.29-45 DOI: <https://doi.org//10.31073/abg.67.04>

20. Войтенко С.Л., Сидоренко О.В.,Петренко М.О., Карунна Т.І. Сучасний стан свинарства та проблематика: ареал порід, селекційні ознаки, генеалогічна структура. *Розведення і генетика тварин*. 2026. Вип. 71. С. 31-40. DOI:<https://doi.org/10.31073/abg.71.04>.

БЛОК 4. Генетика тварин

Основні етапи розвитку генетики. Спадковість та мінливість. Цитологічні та молекулярні основи спадковості. Будова хромосоми та їх види у залежності від розміщення центромери. Каріотип. Нуклеїнові кислоти, склад та функції ДНК і РНК. Правило Чаргафа. Генетичний код, триплетність коду. Ген, як дискретна одиниця спадковості. Закономірності успадкування ознак. Домінування ознак, генотип і фенотип, моно- і дигібридне схрещування, три закони Менделя, способи визначення кількості сортів гамет, написання схеми схрещування дигетерозигот, типи взаємодії між алельними та не алельними генами. Зчеплення генів – повне та не повне, кросинговер, хромосомна теорія Т. Моргана, картування хромосом. Мінливість ознак організму. Генетичні процеси в популяціях. Спадкова та не спадкова мінливість. Комбінаційна, мутаційна, онтогенетична та кореляційна

мінливість – їх особливості та прояв. Основні положення мутаційної теорії. Класифікація мутацій. Особливості геномних, хромосомних та генних мутацій. Корисні, шкідливі та нейтральні мутації. Популяція як елементарна одиниця еволюції. Розподіл генів у популяції, закон та формула Харді-Вайнберга. Параметри популяційної генетики. Успадковуваність ознак та методи її визначення. Генетичний поліморфізм, система антигенів, біохімічний поліморфізм. Групи крові, їх позначення та кількість в різних видів тварин. Визначення батьківства за групами крові. Напрями ДНК - технологій у тваринництві. Виявлення спадкових аномалій та маркерних генів за допомогою сучасних методів молекулярної генетики.

Перелік основних питань з дисципліни «Генетика тварин»

1. Генетика, її предмет і роль у створенні резистентних тварин з високою продуктивністю.
2. Дати визначення терміну «спадковість» і «мінливість»
3. Охарактеризувати будову хромосом.
4. Каріотип сільськогосподарських тварин.
5. Нуклеїнові кислоти, склад та функції ДНК і РНК.
6. Правило Чаргафа
7. Триплетність генетичного коду
8. Ген як елементарна одиниця спадковості
9. Назвати закони успадкування ознак
10. Яке явище називають домінуванням?
11. Гомозигота та гетерозигота .
12. Генотип та фенотип.
13. Перший закон Менделя.
14. Другий закон Менделя.
15. Третій закон Менделя.
16. Хромосомна теорія спадковості
17. Зчеплення генів.
18. Основні постулати хромосомної теорії спадковості
19. Кросинговер та перебудова гомологічних хромосом
20. Види мінливості
21. Комбінаційна мінливість
22. Мутаційна мінливість
23. Основні положення мутаційної теорії
24. Мутаційна мінливість
25. Кореляційна мінливість
26. Модифікаційна мінливість
27. Онтогенетична мінливість

28. Геномні, хромосомні та генні мутації
29. Розподіл генів у популяції
30. Закон Харді-Вайнберга. Стабілізуюче схрещування
31. Генетичний поліморфізм
32. Генетична система груп крові, група та тип крові
33. Генетичні групи крові у тварин різних видів
34. Визначення походження потомства за групами крові
35. Поліморфізмом білків та поліморфні системи крові сільськогосподарських тварин
36. Сучасні напрями напрямків ДНК-технологій у тваринництві
37. Спадкові аномалії тварин та генетичні методи їх визначення

Список рекомендованої літератури

1. Войтенко С.Л., Копилов К.В., Копилова К.В., Жукорський О.М., Ладика В.І., Добрянська М.Л. Генетика: навчальний посібник: 2-е вид., доп. та переробл. Одеса: Олді+. 2023. 254 с.
2. Хмельничий Л. М., Супрун І.О. Основи генетики та селекції сільськогосподарських тварин [навчальний посібник]. Агарна освіта, 2011. 497 с.
3. Генетика популяцій : методичний посібник для виконання лабораторних робіт студентам ОКР "Магістр" спеціальність 8.09010201 / НУБіП ; уклад. С. О. Костенко, О. В. Сидоренко, Ю. Ф. Куриленко. - Київ : ВЦ НУБіП України, 2014. 246 с.
4. Сиволоб А. В., С. Р. Рушковський, С. С. Кир'яченко та ін. Генетика. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.
5. Тоцький В. М. Генетика: підручник для студентів біол. спец. вищ. навч. Закладів. Астропринт, 2002. 710 с.
6. Костенко С. О., Сидоренко О. В. Збірник задач з генетики : навчальний посібник. Київ : ВЦ НУБіП України, 2010. 181 с.
7. Войтенко С. Л., Петренко М. О. Генетика з основами розведення тварин: навч.-метод. посібник . Полтава: ПП «Астрая», 2017. 76с
8. Войтенко С. Л., Васильєва О. О. Генетика, розведення та відтворення тварин: посібник. Полтава: ФОП Гаража М. Ф., 2017. 120с.
9. Дзіцюк В. В., Типило Х. Т., Гузеватий О. Є. Цитогенетика сільськогосподарських і домашніх тварин : монографія. Київ : Аграрна наука, 2021. 128 с.
10. Будакова Є. О., Баньковська І. Б., Почерняєв К. Ф., Зінов'єв С.

Г. Використання маркерної селекції у вихідних породах свиней за показниками генетичної мінливості їх гібридних нащадків. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво». 2022. Вип. 4 (51). С. 8–14.

11. Метлицька О. І., Рик Т. М., Россоха В. І., Саєнко А. М.. Особливості імуногенетичної структури свиней вітчизняних порід, придатних для ксенотрансплантації. Розведення і генетика тварин. 2020. Вип. 59. С. 105-114.

БЛОК 5. Годівля сільськогосподарських тварин

Класифікація кормів за походженням, вмістом енергії та клітковини в одиниці маси корму, фізичним станом. Хімічний склад та перетравність кормів. Мікро – та мікроелементи. Коефіцієнт перетравності кормів та від чого він залежить. Енергетична поживність корму. Обмінна енергія. Норма годівлі. Які основні складові норми годівлі для свиней різних вікових категорій. Раціон годівля тварин та що потрібно знати для його складання. Збалансований раціон. Структура раціону для свиней. Витрати корму.

Перелік основних питань з дисципліни «Годівля сільськогосподарських тварин»

1. Вплив годівлі на продуктивність тварин та стан їх здоров'я
2. Від чого залежить потреба тварин у поживних речовинах?
3. Що представляє собою годівля сільськогосподарських тварин?
4. Що включає процес живлення тварин?
5. Які корми належать до тваринного походження та їх коротка характеристика
6. Що представляють собою кормові добавки та як їх використовують в раціонах тварин?
7. Що представляють собою вітамінні добавки та як їх використовують в раціонах тварин?
8. Комбікорми та їх значення в годівлі тварин
9. Премікси та як їх використовують при годівлі тварин
10. Концентровані та об'ємисті корми.
11. З яких компонентів складається корм?
12. Як визначають перетравність поживних речовин?
13. Як визначають коефіцієнт перетравності?
14. За якими еквівалентами визначають поживність кормів і нормування годівлі тварин?
15. Валова та обмінна енергія

16. Що таке норма годівлі тварин?
17. Які основні складові норми годівлі свиней на відгодівлі?
18. Що таке раціон годівлі тварин і як його складають?
19. Що таке структура раціону?
20. Концентратний, напиконцентратний і об'ємисті раціони годівлі свиней.

Список рекомендованої літератури

1. Ібатулін І.І., Мельничук Д.О., Богданов Г.О. Годівля сільськогосподарських тварин. Вінниця : Нова книга, 2007. 616 с.
2. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин : підручник. Суми : Унів. книга, 2018. 509 с.
3. Ладика В. І., Хмельничий Л. М., Повод М. Г. та ін. Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва : підручник для аспірантів ; за заг. ред. В. І. Ладика, Л. М. Хмельничого. Одеса : Олді+, 2023. 244 с.
4. Технологія виробництва продукції тваринництва : підручник. За ред. О. Т. Бусенка. Київ : «Агроосвіта», 2013. 492 с.